

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՐ ԱՅԼՆ

ՔԱՅՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգելուած չէ, ամբողջ 15րդ շրջանի (99-րդ տար.) 900 մայիս) բաժնորդագրին է 20 ֆր. կանխիկ...

ԺԵ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 57

1900 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 21
1900 ՓԵՏ ՌԻԱՐ 9 (Հ.Ց.)
ՋՈՐԵՑԵԱՐԹԻ

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, հաշուարկուած է կապաւորուած կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները...

ԱՐՄԵՆԻԱ

ԱՐՄԵՆԻԱԿԱՆ ՔԱՅՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Արմենիայի բաժնորդագրութիւնը շրջանի վրայ և ոչ թէ թիւի վրայ լինելով, մենք առաւելութիւն տուած էինք անոնց որոնք Արմենիայի ամբողջ շրջանի բաժնորդ կը գրուին...

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԴՈՒԹԻՒՆ

Մարտը. — Հայեր ի թիւք իմա. — Կիլիկիայի կարողիկոսական ընտրութիւնը. — Հայեր ի ձեռնկատում. — Տեղական. — Թիւրքիական լուրեր. — Տամատ Մանուկ...

ՄԱՐՏԸ

(Շաբ. 56րդ բուռն եւ վերջ)
Է՛հ, այս ամենէ յետոյ, միթէ՞ իրաւունք չունինք հարցնելու մեր պոռոտախօսներուն թէ ո՛ւր մնացին ձեր բանակները...

Նախ հայհոյի թերթին մէջ զիս ալ հա. կայեղափոխական կանուանեն, կեննեն մէջէն. կարճ ճամբան գտեր են. ամո՛թ. Բայց չէ՛, կեցի՛ք, չեմ կարող երբէք ընդունիլ այս անարգանքը...

«...Այժմ աւելի գործ պէտք է քան թէ պոռալ ճշել: Պէտք է ժողովուրդին մէջ ոյժեր յառաւ բերել, պատրաստել զանոնք արդիւնաւոր գործունէութեան համար և ոչ թէ ընկ պոռոտախօսութեամբ չարիքացնալ...

Բայց որովհետեւ յաճախ կը պատահի որ օգոստոս ամիսը բաւական անցնելէն յետոյ ալ բաժնորդագրութիւն ուղղներ կը լինին, ատոնց դիւրութիւն մը տալու համար կորոշենք այ. ժամ, ներկայ 15րդ տարեշրջանին համար, որ ոնէ ամսագրին սկսելով և քանի ամիս համար որ ուղուի, Արմենիայի բաժնորդագրութիւն կը նշուի...

Ինչո՞վ կարող էք արգարացնել Պապը Ալիի ցոյցէն յետոյ Պանքայի դրամումը որ սոսկալի ջարդերու ու այնքան աղետներու պատճառ եղաւ: Ինչո՞վ կարող էք արգարացնել յաջորդ տարին երկու դարոցական զանակցականներու ուսմը արձակելը...

Հակայեղափոխութիւնն է այս բողոքը: Մենք կը բողոքենք ու ձայն կը բարձրացնենք անոնց դէմ, որք քաղաքի ու պատուի, պատառ մը հացի ու զաւարթման չունենք համար հայ ժողովուրդի արիւնը ածուրդի հանձնեն: Հակայեղափոխութիւնն է այս: Մենք կը բողոքենք ու ձայն կը բարձրացնենք անոնց դէմ, որք անընդունակ ուրիշ գործի, յեղափոխականի դիմակը հագած, հայ ժողովուրդի հաշտին կապրին:

Պարձեալ նոյն յօդուածին աւելի վարը. «...Մի ծանօթ կուսակցութեան բերան եղող թերթը վերջերս լուր տարածեց թէ Մուշի և Սասունի մէջ հայ ժողովուրդը ապստամբելով թուրք տէրութեան դէմ, մի քանի վաշտ օսմանեան զօրքեր ջարդուիչուր ըրած են և թէ օսմանեան կառավարութիւնը տեսնելով որ այդ ապստամբական շարժում տարածուելով կը նգհանանայ Հայաստանի մէջ, 16 մեծ դաշտային և 34 լեռնային թնդանօթներով մի քանի վաշտ նոր զօրքեր զրկած է Սասունի:

Այսպէս եթէ մէկն ուղէ յունուարէն սկսած բաժնորդ գրութիւն մինչև ներկայ 15րդ շրջանի վերջ (99 յտ. - 900 մայիս), 10 ֆրանք միայն պէտք է վճարէ փոխանակ 12 1/2 ֆր. ինչպէս կը վճարուէր առաջ. կամ եթէ 1 կամ 2 ամիս համար միայն ուղէ բաժնորդ գրուի, 2 կամ 4 ֆր. միայն պէտք է բաժնորդագրին վճարէ: Կը յուսանք որ այս նոր դիւրութիւն ընծայելով զօհապատ մը տուած կը լինինք անոնց որոնք Արմենիայի բաժնորդներ գտնելու իրենց փափաք յայնանաւ և այս կէտ, իբրեւ դժուարացուցիչ հանգամանք մը նոր բաժնորդ գրութիւն ուղղներին համար, մեր ուշադրութեան յանձնարարած էին:

Է՛հ, այս ալ դժուար բան է. պատասխանը պատրաստ է. վաղը վառ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏՊԱՌՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հակայեղափոխութիւնն է այս: Մի՛ երբէք, այլ ժողովուրդի օգտին նուիրուած աշխիւ ու վսեմ կոխ մ'է՛ն երբին ցեցերու դէմ ուղղուած: Ու այս մարտն ու կռիւնը չէ որ կը մղուի, վաղուց սկսուած է ան. ասոր իբր վալլուն ապացոյց, անհերքելի փաստ, կարդացէ՛ք Արմենիայի հետեւեալ տողերը: Ուշադրութիւն թուականին. Արմենիա Ը տարի, թիւ 3, օգոստ. 15/27, 18/2, «ԱՐԴԻ ՎԻՃԱԿ» խորագրով խմբագրականէն քաղուած:

«...Մի ծանօթ կուսակցութեան բերան եղող թերթը վերջերս լուր տարածեց թէ Մուշի և Սասունի մէջ հայ ժողովուրդը ապստամբելով թուրք տէրութեան դէմ, մի քանի վաշտ օսմանեան զօրքեր ջարդուիչուր ըրած են և թէ օսմանեան կառավարութիւնը տեսնելով որ այդ ապստամբական շարժում տարածուելով կը նգհանանայ Հայաստանի մէջ, 16 մեծ դաշտային և 34 լեռնային թնդանօթներով մի քանի վաշտ նոր զօրքեր զրկած է Սասունի: (*) Հիմա չահախաբակական է ալ անգիշ կրնանք անցնիլ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏՊԱՌՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Շաբ. 56րդ բուռն եւ վերջ)
Ահա մի ուրիշ օրինակ շատ մօտիկ ժամանակներէս: Այնքան մօտիկ որ այդ օրինակից յետոյ «Հայկեր» խմբագրութեան մի քանի օր մնաց իւր պաշտօնում, Դուք զուարթուէ՛ք որ իմ խօսքս Այլ քաղաքի երկրաչարքի մասին է: Բնութեան այդ տարափելի խաղը ամբողջ գիւղեր կործանեց հարիւրաւոր մարդիկ թաղեց, հազարաւոր աշխիւ աշխատող գիւղացիներին մերկ քաղցած թողեց: Ամբողջ Ռուսաստանում, սկսած քահի բարձրութիւնից մինչև յետին մարդը, առանց ազգի և կրօնի խտրութեան, կարեկցութեամբ վերաբերուեցին զէպի բնութեան զարհուրելի խաղի զոհերը: Միայն Պ. Վ. Լիշչեօն մնաց ինքն իրեն հաւատարիմ և գիտէ՛ք նա ի՞նչ գրեց. որովհետեւ զոհերը Հայերն են, դա Նախախնամութեան պատիժն է...: Բայց տարափելի քաղաք, որ նա հասցրեց Հայերի, դեռ նրա այդ անգթութեան մէջ չէ, այլ այն տարիների ընթացքում օրէնց օր կրկնուող մատուցութիւններին մէջ, որոնցմով նա ամբաստանուած էր Հայերին ուսու կառավարութեան դէմ ապստամբելու, կովկասը Ռուսաստանից բաժանելու, Մեծ Հայկական թաղաւարութիւն կազմելու ձգտումում: Եւ նրա...

այդ մատուցութիւնները Հայերի վէճին տարիների կեանքի վերայ առանց հետեւաւոր չմնացին...: Նրա ասածներին լսողներ և հաւատացողներ եղան: Արեւն հրէշային անբարեխղճութիւն, որքան, ուսու հանգուցեալ հրապարասախօսի ասելով, «գաղափար հնչող քանկ և պղնձ ճակատ» պէտք է ունենալ ամբաստանելու համար մի ալի ժողովուրդ, որը տաճիկ համեմատաբար ինչ կառավարութեան մէջ հարիւր հազարների կոտորվում է, չկարողանալով ինքզինք պաշտպանել և յանկարծ այդ ժողովուրդը ուղում է ապստամբել ախարհիս ամեռն հազար կայսերութիւններից մէկի դէմ: Պահանջել Պ. Վ. Լիշչեօնից բարեխղճութիւն, այդ նոյն է ինչ որ գայլի գլխին

վրայ կային. և այդ կերպով հրաւեր
կը կարգայ ամեն կողմի Հայերին եր-
թալ Մուշի և Սասունի Հայերի օգնու-
թեան: Այդպիսի անտեղի լուրերը ի-
րենց կեդրոնէ հաղորդուած են նաև
հերոսական լրագրողները թղթակից-
ներին, աշխարհի ամեն կողմ՝ աւարա-
ծելու համար, հոգ չանելով բնաւ որ
յետոյ սուտ կեննեն: Իսկական իրո-
ղութիւնը սա է որ յիշեալ քաջ յե-
ղափոխականները՝ պանդխտութենէն
հայրենիք վերադարձող մի քանի Սը-
չեցիներէ տուեր են տպագրուած յե-
ղափոխական յայտարարութիւններ,
հրապարակած յոյսեր տարածելու հա-
մար ժողովրդին մէջ:

«Այդ թիւթի յեղափոխականները
այդպիսի գործունէութեան լուրը ի-
րենցմէ առաջ հասեր է արդէն Թիւր-
քիա, իբր թէ Մշեցիները կողմէ տպա-
գրուած ապստամբական յայտարա-
րութիւնները բռնուեր են և բազմա-
թիւ անձեր ի գուր ձերբակալուեր են
թէ՛ Մուշի մէջ գտնուող և կարգաւ
գրեւ չլիտցող Հայերէն և թէ՛ ճանա-
պարհի վրայ գտնուող Մշեցի պան-
դխտներէ:

«Ահա մեր քաջ յեղափոխականները
մեծագործ գործունէութիւնը և անոր
արդիւնքը:

«Ի սէր Աստուծոյ, կը գրէ մեզ Հա-
յաստանէն մի խելահաս անձ, այդ ան-
փորձ երիտասարդների առաջնորդու-
թիւնը պէտք է մեզ. ատենք իրենց
տեղը միալով աւելի օգտակար կը լի-
նին ազգին քան թէ այս տեղեր գա-
լով գործի խառնուին. իրենցմէ մին որ
մի քանի օր յառաջ ասկէ անցնելով
«Մշեցիներ»-ը, այնպիսի լուրեր կը
տարածէր չորս կողմ՝ իր ծանօթների
և անծանօթների մէջ որ մենք գար
մայանք թէ այս աստիճան անփորձ,
անգիշտ անձեր ինչպէս կը յաւակնին
գործի գլուխ անցնելու ու մեզ առաջ
նորդելու: Բայց ի հարկէ շատ ալ հոգ
չեն աներ, որովհետև իրենք կանցնին
կերթան, իսկ մենք կը մնանք այստեղ»
Ուշադրութիւն թուականին. Արմէ
նիա Ը տարի, թիւ 6, օգոստ. 26/7
սեպտ. 92, «ԻՐԱՂՈՒԹԻՒՆԸ» նախ-
յորդուածէն քաղուած:

Աւետարան կարդալ Տեղէք, մարդ որ
քան պէտք է բարոյապէս ընկած, խցի
տեղ իւր կրճքում օձ պէտք ունենայ,
որպէսզի Ռուսահայերի գէժ հետեւալ
գրադարանութիւնն անէ:

Ինչպէս յայտնի է, Ռուսաստանի ոչ
մի տեղում աւազակութիւնն այնքան
զարգացած չէ որքան Կովկասում և ոչ
որ այնքան քիչ տեղեր չէ կրում այդ ա-
ւազակներից որքան Հայերը: Սա ամեն-
քին յայտնի է. շատերը այդ աւազակնե-
րից բռնուած և կախազան են հանուած
և յայտնի են թէ ո՞ր ազգից են, բայց
Վիլնիւս ասում է որ Հայերն են (եղա-
ւոր...)

Այժմ ընթերցող տեսնում է թէ ին-
չո՞ւ ամեն աղէկ մարդ, ինչ ազգի էլ
պատկանէ, ուրախացաւ երբ Պ. Վէլիշ
կոյի ձեռքում «Գրիշ կտորուցեց»: Բայց
ո՞վ է այդ պարոնը: Դուք չկարծէք որ
նա միտ այդպէս «մարդակեր» է եղել:
Ոչ. նա դեռ 70 80 թուականներին Ռու-
սաց գրականութեան մէջ բաւական յայտ-
նի բանաստեղծ էր և որդիասերէն, ազա-
տամիտ մարդասէր ուղղութեան պատկա-
նող և ինչպէս ասում են, «կորստարեւ

«...իրողութիւնը այս է որ այն
խմբակ որ այսօր գրգռիլ յայտարա-
րութիւններ չինելով, Ռուսաստանէ
կամ յիլ կողմերէ օգնութեան սին
յոյսեր ներշնչելով, շարժելու ժամը
մօտիկ ցուցնելով կաշխատին տեղ-
տարածել, ոտիչ նպատակ չունի երթ
ալ մի շրջակ, մի յոգնում յառաջ քերել
որպէսզի այդ յոգնումն հետ շոտի նաև
իր անուն, հոգ չէ քէ այդ յոգնումներ
ԱՆՊԱՇՏՊԱՆ, ԱՆԿԱՋՄ ԶԱՅԺՈՂՈՎՈՐ-
ԴԻ ԶԱՄԱՐ ԶԱՐԻՆԻ ՅՈՒՍԶ ԻՆԵՐՆԵՆ. ԵՐ-
ԿԻՐԸ ԱՄԱՅԱՏՆԵՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԻ. ԶԱՅ
ՏԱՐԻՆԵՆ»:

Ուշադրութիւն թուականին. Արմէ
նիա Ը տարի, թիւ 12, սեպտ. 16/28.
«ՄՈՒՇԻ ԱՊՍՏԱՄԻՐՈՒՆԵԱՆ ԱՌԺՈՎ»
խորագրով և Մ. Ա. (Մ. Աւետիսեան)
ստորագրուած առաջնորդողէն քաղ-
ուած:

«...Այս բոլորովին անպատրաստ վի-
ճակի մէջ էնիւ և Հայաստանի այս
կամ այն մասի ժողովուրդն ապստամ-
բութեան մղիլը՝ ի գուր Հայերը ոչնչ-
չացնելէ և յոռախառնութիւն տարա-
ճելէ զատ ոտիչ ինչ օգոստ կոտորու-
նիս պէտք վարուողներ կամ այն պատա-
ւական գաղափարը դեռ պահպանելն
են որոնք կը կարծեն որ եթէ Հայերը
անգէն ջարդուին, Եւրոպան Թիւրքե-
րին գէժ պատերազմ կը բանայ, կամ
քի այնպիսի անձեր են որոնք իրենց
գաղտնի մասնաւոր հաշիւներ են շահե-
րունի Հայերը ջարդել տալու մէջ (վերջի
ենթադրութիւնը հաստատուած է ալ):

«Ապստամբութեան համար մարդ,
գրամ, գէնք և կապակցութիւններ
պէտք են. լոկ գրիչ հարուած, լոկ
կարմիր յայտարարութիւն չնախելու»
Նոյն յորդուածին մի քիչ վարը. «Այդ
չփոթ ու անկապ վիճակի մէջ ժողու-
վորդը կրնայ դիմակաւոր թշնամիներ
ընդ յեղափոխական ձայներին ալ մօտիկ
տալով անժամանակ շարժումներ անել եւ
ջարդ կրել երբ այնպիսի պահանջներ օտարի
քաղաքակալ շահեր:

«Թէ այսպիսի մի վտանգ մասնաւո-
րապէս Հայերի գլխին վրայ կեցած
կա՞յ թէ ոչ, քիչ շատ հեռատես ոչ մի
Հայի համար գաղտնիք է. գէր այդ վի-
տանգ պիտի է որ ազգի առջեւ ունենան
ամեն անոնք որ շփոթած են բոլորովին

Կովկասը» այնքան վատ ազդեց նրա վե-
րայ, որ նա Ռուսաց մեծ բանաստեղծ
Պուշկինի հարիւրամեակը տօնելիս անց
եալ տարի ի յիշատակ այդ տօնին մի հա-
ւաքածոյ հրատարակեց, որի մէջ նա,
այդ մի ժամանակուայ ազատամիտ, գա-
ղափարական բանաստեղծը ասում է որ Ա-
ղէքսանդր Բ կայսրի սպանութեան պատ-
ճառներից մէկն էլ այդ ուղղութեան հե-
տեւող բանաստեղծներն էին... Դուք
տեսնում էք հայակերութիւնը Պ. բա-
նաստեղծին ինչ հրէշային մատնութեան
է հասցնում նոյն իսկ իւր մայրենի գրա-
կանութեան պարծանքների գէժ... Նա
տարիներ առաջ մարգարէացել էր երբ
գրում էր... Եւ ոչնչացած, ջարդուած,
կուրացած, նա իւր անկման ամբողջ սար-
սափը հասկացաւ: Բաւական է. Միայն
պէտք է աւելացնել որ ի պատիւ ռուս
լրագրողների, բացի մի երեքից, ամենքն
էլ զգուշացնում վերաբերուելին գէլի այդ
տխուր հուշակ վաստակող ասպետը և
յայտնեցին իրենց ուրախութիւնը որ
վերջ տրուեցաւ նրա արիւնհարու գրչին
գոնեա Կովկասում...:

Օգիտա

160

անպատրաստ Հայք կրակի առջեւ հրել
կաշխատին» Լսեցէ՛ք, Լսեցէ՛ք:

Ահա՛, այսպէս, չէ թէ միայն հայու-
թեան կրած անտանելի հարուածներէ
ու գաղափարութիւններէն վերջն է որ
կը քննադատուի յեղափոխական ցե-
ցերու ընթացքը, այլ ասկէ շատ ա-
ռաջ, 1892 թուականին և ա՛լ աւելի
կանուս երբ ո՛չ ջարդ կար և ո՛չ կո-
տորած, խոհուն ու հեռատես գէժքեր
կարգ մը գործիչ ըսուած կրճիչներու
ընթացքէն կանխատեսելով ներկայ
վիճակ, զգուշացուցած են հայութիւ-
նը:

Անմահ Մ. Աւետիսեան և իրեն պէս
մտածողներ, մինչ մէկ կողմէ ստիպ-
ուած էին կուր մղել անազնիւ հակա-
ռակորդներու գէժ, միւս կողմէ լոկ
մնջիկ գաղափար տարածելով ժողու-
վորդին մէջ, կաշխատէին ներքին ուժ
գոյացնել, Եւ երբ հայրենիքի պաշտ-
պանութեան վճռական ժամը հնչեց,
անոնք մինչև արեան վերջին կաթիլը,
մինչև վերջին շունչ լինամուսնի գէժ ա-
րիւթար կռուելով՝ ընկան պատերազ-
մի դաշտին վրայ նահատակութեան
փառաբոյ պսակն ընդունելով: Այս վեհ
հոգիները, ճշմարիտ անձնուրաց յե-
ղափոխականները միթէ՛ կարելի է
հակայեղափոխական անուանել իրենց
ունեցած հակացուցարարական ըն-
թացքին համար. — ո՛չ երբեք: Այդ
կը լինէր վատութիւններու վատու-
թիւնը:

Կարգ մը խմբագիրներ աններելի
ինքնահաւանութեամբ պատգամներ
որոտալէ, ասոր անոր հասցէին ան.
պատկառ հայհոյութիւններ ուղղելէ
շատ աւելի լաւ կընեն, եթէ նախ մի
քիչ գէթ մեր վերջին 10-15 տարի-
ներու պատմութիւնը լաւ մը ուսում
նասիրեն:

Ա՛լ անհերքելի իրողութիւն մ'է որ
մեր ներկայ վիճակ քաղաքական ան-
նպաստ հանգամանքներէ աւելի մեր
սխալ ու պաշարպօղոք գործունէու-
թեան արդիւնքն է: Արդ, անցեալի
տխուր փորձառութենէն օգտուած,
հեռու վանելով մեզմէ յուսահատու-
թեան հանելի սուրուականը, մեր խոզ-
խողւած եղբայրներու արդար ու
սուրբ վրէժխնդրութեամբ լցուած,
բոլորովին քաղաքային սուրբ նպա-
տակին շուրջ ու «Հայը Հայաստանին
և Հայաստանը Հային» մեզ նշանաբան
ընտրած, մարտ մղենք մեր տառապ-
եալ Հայրենեաց փրկութեան համար:

Վառնա

Կենտ

ՀԱՅԵՐԻ Ի ԳԻՒՐԻՒՄ

Բազէլի Գըղը Մէսհիտ ըսուած
տեղը բնակող ժամագործ Սեդրակ
քանի մը շաբաթ առաջ մեռած կը
գտնուի իր տան մէջ: Ոստիկանութիւ-
նը քննութիւն կը բանայ և կը յայտ-
նուի որ Սեդրակին կողորդը կտրելով
մորթած են: Վերջապէս հարցաքնն-
նութիւններով կիմացուի որ մարդաս-
պաններն են Բազէլի թաշ Մահալէի
բնակիչներէն մագործ Արշակ, Տ.
Մեօրոպ անուն քահանան և ասոր
բորը Սոֆիա Արշակ կը խոստովանի

իր ոճիր և կը հաստատուի որ Տ. Մե-
սիպ քահանան գետինը պատկեցուցեր
է Սեդրակը, քոյրը սաքերէն բռներ է
և մագործ Արշակն ալ իր մագործի
գանակով ոչխարի պէս մորթեր է
Սեդրակը: Կը կարծուի որ այս ոճրա-
գործութեան շարժառիթ եղած է գո-
ղութիւնը: Զարմանալին սա է որ
Արշակ քեռորդին է եղբը Սեդրակի և
22 տարիէ ի վեր անոր հացով սնած
ու մեծցած:

— Նուրեան Թովհանէս էֆէնտին
(Պետական խորհուրդի Օրէնսգիր
ճիւղին անդամ և Երկրագործական
գրամատան նախագահ) որ մեր ազգա-
յին գործերի մէջ իր ունեցած
մասնակցութիւններով ծանօթ է,
փետր. 1/13ին իր տունէ իր պաշ-
տօնատեղ դնացած միջոցին երբ Բ.
Դուռին աւել հասեր է, տեսներ է
որ կառքին մէջ կաթուածահար եղած
է: Անմիջապէս բժիշկներ կանչուեր են
և նոյն գրիչներ անցուցեր է Բ. Դուռն
մօտակայ դեղատանի մը վերնայարկը
որ փութացեր են գալ իր կին և
անդրանիկ զաւակը հոգածութեան
համար: Նուրեան էֆէնտին ուղեղային
յանկարծական համախռնութիւն մը
ունեցած էր և ալ ձեռքն ու ոտքը
կաթուածէն անշարժութեան դատա-
պարտուած էին: Իրեն մօտեցողները
չէ կարող ճանչնլ: Բժիշկները խորհ-
դակցելով հետեւեալ օր թոյլատրեր են
հիւանդը փոխադրել Բէրա, իր բնա-
կարանը:

— Խառն ժողովը փետր. 2/14ի
նիստին մէջ ընդունել է Արմաշի գըղ-
րեվանքի վերադառնուլ Տ. Եղիշէ Եպ-
իսկոսանի հրաժարականը Եղիպտոսի
առաջնորդութենէն: Հետեւապէս նոր
ընտրութիւն պիտի կատարուի:

— Կարինի Զիլմահոյ գիւղի Հայե-
րին մէջ ռուսադաւանութեան դիմե-
լու շարժում մը սկսած լինելով, Կա-
րինի Առաջնորդական տեղապահ Տ.
Զաւէն Ծ. Վ. հոն գնացեր և իր ջան-
քերով այդ շարժման առաջին առնը-
ւեր է:

— Կրօնական ժողովը փետր. 1/13ի
նիստին մէջ օրոյցը խնդրել Երուսաղէ-
մի Ս. Պատրիարքէն որ հաճի իր միա-
բաններէն յարմար մէկը նշանակել
Խարբեքը զրկելու համար այնտեղի
Առաջնորդին օգնականութեան պաշ-
տօնով որովհետև Խարբեքի կրօնա-
կան և քաղաքական ժողովները գան-
գատած էին Պատրիարքարանի թէ
Պետրոս վարդապետ անկարող է ինք
միայնակ վարել առաջնորդութեան
պաշտօնը:

— Ազգ. Հիւանդանոցին ինպաստ
տրուելիք նուագահանդէսին համար
թոյլտուութեան իրատէն առնուած է
սուղմանէն:

— Վհ. Կաթողիկոսը խոստացեր է
500 բուլլի նուիրել Երուսաղէմի մի-
աբանութեան, «Սիօն» կրօնական ամ-
սաթերթի վերստին հրատարակու-
թեան համար:

— Վհ. Կաթողիկոսը խոստացեր է
500 բուլլի նուիրել Երուսաղէմի մի-
աբանութեան, «Սիօն» կրօնական ամ-
սաթերթի վերստին հրատարակու-
թեան համար:

Մեծ Եպարքոս Խալիլ Բիֆաթ
 փաշաի որդին Ճափտ պէլը սպաննոր
 Առնաւուտ Հաճի Մուստաֆան եղեւ
 նադատ ատենի վճռին համեմատ որ
 փետր. 10ի նստին մէջ տրուած է, մահ
 դատապարտուեցաւ միաշայնութեամբ

Դատապարտուածը վճարեկ ատ-
հանին գիմեր է :

— Բարեկից Արուստահանդէսին
Թիւրքիայէն 16 հատ արաբական ձի
և մարուկ պիտի զրկուին սուլթանի
կողմէն :

— Նիւ Եորքի օսմ. ընդհանուր
հիւպատոս նշանակուած է Ուաշինկ
Թընի գեոպանատան զինուորական
կցորդ Ազիլ պէյ :

— Իմթիազի ոսկի և արծաթ շքա-
դրամ զրկուած է Եգիպտոսի խըտի-
վին եղբօր Մէհմէտ Ալի փաշան :

ՏԱՍՏԱՅ ՄԱՀԱՄԱՅ ՓԱՇԱՒ ԲՈՂՈՒՐ

Սուլթան Զամիտի քեռայր Մահմուտ
փաշան փետր. 17ին հետեւալ բողո-
քագիրը զրկած է Հաւասի հեռագրա-
կան գործակալութեան :

Տիար Խմբագրապետ,

Թէ և փափաքած էիք որ մեզ ներու-
թիւն չտաք հերքելու համար այն բոլոր
սխալ լուրեր որոնք հրատարակուած են
մեր կ. պօլիս վերագործին նկատմամբ
իր թէ առաջարկուած կամ խնդրուած
պայմաններէ վրայ, այսու ամենայնիւ
պարտաւորուած ենք տեղեկացուել ձեզ
թէ ֆրանսացի կամ թիւրք բարձրաստի-
ճան անձնաւորութիւններէ միջամտու-
թեան չնորհօյ մեր կ. պօլիս վերագործ-
նալն իմացունող և այս վերջին օրեր հը-
րատարակուած հեռագիրներն երեակա
յութեան ծնունդ են միայն :

Ոչ մէկ կերպով, ոչ ուղղակի և ոչ ա-
նուղղակի, ոչ ոք իրաւասութիւն չէ ու-
նեցած բանակցելու մեզ հետ այնպիսի վե-
րագործի մը պայմաններին վրայ որ ան
կարելի է եթէ առաջուց չընդունուին մեր
երկրի համար ան բարենորոգումներ ո-
րոնք իր դժբաղդ կացութիւն անհրաժեշտ
դարձուցած է և որոնք մեր ամբողջ ազգ
թախանձելով կը պահանջէ :

Յուսալով որ կը բարեհաճիք հիւրընկա-
լել մեր այս օրինաւոր բողոք, կազա-
չենք, տիար խմբագրապետ, ընդունիլ
մեր կանխաւ շնորհակալութեան հետ և
մեր բարձր ակնածութեան հաւաստիքը :
Բ. Ս. ՄԱՀԱՄԱՅ. Իշխան ՍԱՊԱԷՏՏԻՆ.
Իշխան ԼՈՒԹՅՈՒՆԼԱՅ :

ԱՆԳԼԵՒԹԱՆՍՈՎԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Յէն զօրավարը յաջողեցաւ վեր-
ջապէս հասնիլ Քըմպըրլիի օգնու-
թեան և ազատել այդ քաղաք Պօէր-
ների պաշարումէն : Պօէրների Քրօնթե
զօրավարն իր ռազմագիտութիւն ի
գործ կը դնէ այժմ նահանջելու մէջ
որովհետեւ Անգլիացիներն իրենց բո-
լոր ուժով ինկած են անոր ետեւն և
կը ջանան գերի բռնել զինք իր զօրա-
բանակի հետ մէկտեղ : Բայց դժուար
թէ յաջողին Մի քանի անգամ Քրօն-
թէի զօրաբանակին ետեւէն հասնելով
ընդհարումներ ունեցան անոր վեր-
ջապահ մասին հետ, բայց չկրցան վա-
սել և խանգարել Պօէրներէ բանա-
կին վարպետ կերպով նահանջումը :
Միայն թէ անոնց ածապարանքով
թողած մաս մը ռազմավթերք և պա-
շարներ խլած են առ այժմ :

ԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴ

Ոմանք իրենց հեղինակած կամ

հրատարակած գիրքերէն կը շնորհ-
մեղ Արմէնիայի խմբագրատան մէջ
ծախուելու համար : Որպէս զի թէ՛
իրենք աւելորդ նեղութիւն կրած չլի-
նին զրկելու համար և թէ՛ մենք ալ
ոեւէ պատասխան մը իրենց գրելու
համար, այդպիսի փափաք ունեցողնե-
րի ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք
հետեւեալ տողերին վրայ :

Նոր գիրք մը հրատարակողը նախ
2 օրինակ անկէ պէտք է շնորհ մեղ,
անոր հրատարակութիւնը լրագրա-
կան սովորութեան համեմատ ծանու-
ցուելու համար Արմէնիայի մէջ «Նոր
հրատարակութիւններ» վերնագրին
տակ : Իսկ եթէ կուզէ նաեւ որ նոյն
գրքէն ծախու գտնուի Արմէնիայի
խմբագրատան մէջ, պէտք է որ մաս-
նաւոր նամակով մը իմացունէ մեզ իր
պայմաններ և մեր հաճութիւն ստա-
նալէ յետոյ զրկէ մեզ մօտ ծախուելու
համար : Կը խնդրենք որ ոչ ոք չկան-
խէ մեզ այդպիսի գրավաճառական
յանձնարարութիւն անել, առանց մեր
հաւանութիւն ստացած լինելու Հակա-
ռակ պարագայի մէջ, իրենց զրկածի
համար ոեւէ պատասխան տալու պար-
տաւոր չենք համարեր մեզ :

Մեզ յայտնուելիք պայմաններն
են :

1. Գրքին գինը քանի՞ է Մար-
սէյի մէջ ծախելու համար : Եւ որով-
հետեւ ընդհանրապէս Մարսէյէն
գուրս վանազան տեղերէ գնել կու-
զուին այդ գիրքեր, հարկ կը լինի
Մարսէյի համար նշանակուած գնին
վրայ աւելցունել նաեւ փոստի ծախ-
քը :

2. Ի՞նչ գեղչ կը լինի խմբագրու-
թեան համար եթէ կանխավճարով
ուզենք գնել : և ի՞նչ գեղչ կը լինի ե-
թէ յանձնարարութեամբ միայն ըն-
դունիլ ուզենք (այսինքն ծախուածին
միայն ստակը տալու, իսկ չծախուածը
իր տիրոջ վերադարձնելու պայմանով,
փոստի ծախքերը տիրոջ հաշուին ան-
ցնելով) :

ՄԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ՄԱՆՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Արմէնիայի խմբագրատան մէջ ծա-
խու գտնուած գիրքերի մանրամաս
ցուցակը հրատարակուած է Արմէնիայի
14րդ շրջանի 77, 78, 79, 80 և 81
թիւերին մէջ :

Այդ թիւերէն յատկապէս աւելի
տպած լինելով, պատրաստ ենք ձրիա-
պէս զրկել անոնց որոնք կը փափա-
քին մեր գրացուցակներ ունենալ,
եթէ գոնէ 50 սանթիմ զրկելով գրք
ուզեն մեզնէ նախապէս, այդ ուզուած
գրքի ծրարին մէջ գրուելով կը զըր-
կուին գրացուցակներն ալ :

Ամեն երկրի փոստերը, քանի՞ սան-
թիմի համար ալ լինի, մանրաւոր
փոստ կուտան մեզ վճարուելու համար
Մարսէյի մէջ :

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐ

(Կ. ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ ԱԻՆՈՒԵԼ
ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԵՑ ԱՊԼԱՐԻՊ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կլ
ներկայացունէ ընտանեկան տխուր
պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի Թի-
անբարոյական մի հայր իւր ապակա-
ռած վարքուբարքով որչա՛ փշարիք
ների պատճառ դարձած է և վերջ
վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով
սպաննուած և անհետացած է ալ
խարհէ : Գին 1 ֆրանկ, (75 սանթիմ) :

ԺԲ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՌՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ

Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ԳՐԱՌ ՈՏԱՆԱԻՐՆԵՐԷՆ

Մ. Փորթուգալեանի գրած հայրե-
նասիրական ոտանաւորներէ մի քանի
ամփոփուած են այս տետրակի մէջ ի-
րեւ նմոյշներ զանազան քաղաքներէ
մէջ և զանազան ապաւորութիւններէ
տակ իւրերեքմի գրած ոտանաւորներէ
որոնք ժամանակին հրատարակուած չի
լինելով կորսուած են այժմ : Այն մի
քանի ոտանաւորներ քոնք իբրեւ նմոյ-
շ ամփոփուած են այս տետրակի մէջ,
ցիր և ցան կը գտնուին Կ. Պօլիս տը-
պագրուած ազգային երգարաններէն
մէջ՝ որոց վերստին տպագրութիւն
վաղուց արդէն արգելուած է, և Ասի-
ա Արմէնիայի երկրներէն մէջ : Նմոյշներ
մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տը-
րած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորնե-
րէն տպագրութիւնների տակ ներշն
չուելով գրուած են : Գին (10 սանթիմ
15 սանթիմ) :

ՄԻ ՊՈՒԼԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ (ԶԱՐԱՐԻԱ ՍԹՈՂԱՆՈՎ)

ՅՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

ՄԻՐՏԵՑ ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

1894

Պուլկարիա անկախութեան հե-
րոսներէ մէկին, Զաքարիա Սթոյա-
նովի, որ իր ընդունակութեան շնոր-
հով յաջողեցաւ մի լեռնաբնակ գիւ-
ղացի հովուի պարզ վիճակէն հեռա-
հեռէ արհեստաւոր, վարժապետ, յե-
ղափոխական գործիչ, խմբագրապետ
և վերջապէս ազատ Պուլկարիա Աղ-
գային ժողովի նախագահ դառնալ
խիստ հետաքրքրաշարժ կենսագրու-
թիւնն է, ուր ուշադրութեան արժանի
տեղեկութիւններ կան նաեւ Պուլկա-
րիան Թիւրքի լուծէն ազատելու աշ-
խատող պուլկար հայրենասէր յեղա-
փոխականների գործունէութեանը մա-
սին : Սկիզբը դրուած է նաեւ հեղի-
նակին, Բրօֆէսէօր Լուի Լըֆէի, և
Թարգմանչին միջեւ եղած թղթակ-
ցութիւնը այս գրքի հայերէն թարգ-
մանութեանն առթով :

Հեղինակը շատ իրաւամբ կը գրէ
իր յառաջաբանի վերջ թէ «Զար-
մանք պիտի պատճառէ ինձ եթէ ըն-
թերցողների հետաքրքրութիւնը
չարժի պիտական մարդ դարձած մի

գիւղացի այս վաւերական պատմու-
թեան վրայ :

Գինն է փոստի ծախքով մէկտեղ
1 ֆրանկ և 40 սանթիմ :

Տարածելու համար մեծ քանակու-
թեամբ առնողներին 25 % զեղչ կը
լինի :

(Պարսկաստանի Հայերին համար
1 ֆրանկ է :

Առձեռն ամբրիկեան ԲԱՌԱՐԱՆ
ԱՆԳԼԻԵՐԷՆԷ ՀԱՅՐԷՐԷՆ. (Յատ-
կապէս պատրաստուած Ամբրիկայի
Միացեալ Նահանգաց մէջ գտնուող
հայ գաղթականներէն գործաւոր և
բազմատար քիչ ուսեալ դասակար-
գին Անգլիերէնի մէջ աւելի յառաջ-
գիւնելու նպատակով համար) Աշխա-
տասիրեց Պետրոս Ռ. Թորոսեան :
Կը պարունակէ աւելի քան 25,000
բառեր : Նիւ Եորք. Լիլիա խալաֆ և
ընկ. 1899 :

(«Պիտանի գիտելիքներ») ի և «Ինք-
նուսուցիչ անգլիերէն լեզուի» ի հեղի-
նակ Տիար Պ. Ռ. Թորոսեանի 3րդ
աշխատասիրութիւնն է այս օր կը հը-
րատարակուի Նիւ Եորքի մէջ ինչպէս
արդէն ծանուցուած էր : Աշխատա-
սիրողն իր աշքի առջև ունենալով առ-
կէ առաջ հրատարակուած անգլիերէ-
նէ հայերէն բառարանները, ջանա-
ցած է լաւագոյն բան մը արտագրել
իր գծած սահմանին մէջ որի մասին
բացատրութիւններ տրուած են գիր-
քի յառաջաբանին մէջ, ինչպէս և
«Անգլիերէն և հայերէն. ցարդ հրա-
տարակուած բառարաններու բաղա-
տական քարտէշ»-ին մէջ որ առանձին
տպագրուած է : Անգլիերէն ամեն մէկ
բառի առջև իր հնչումը դրուած է
հայերէն տառերով :

Այս բառարան որ իր յառաջաբանէ
և յաւելուածներէ զատ, 360 երկնային
երեսներէ կը բաղկանայ փալլուն
թուղթի վրայ գեղեցիկ տպագրու-
թեամբ և կազմով կը ծախուի Ուէսթ
Հոպքընի մէջ հեղինակին քով 2½
տոլարի :

Կարելի է նաեւ ստանալ Արմէնիայի
խմբագրատունէն 13 ֆրանկով Մար-
սէյի մէջ. իսկ Մարսէյէն գուրս զըր-
կուելու համար, փոստի ծախքովը
մէկտեղ կարժէ 13 ֆր. և 80 սանթիմ.
փոստին արձանագրել տրուած (re-
gistered) զրկուելով 14 ֆրանկ :

ՇԷՔՐԻՐԻ ՀԱՄԼԷԳԸ

Շէքրիւրի ՀԱՄԼԷԳԸ որ արեւմտ.
եան աշխարհաբար լեզուով հայերէնի
թարգմանած է քաջ անգլիագէտ
Տիար Գարեգին Յ. Փափագեան, կա-
րելի է ստանալ նաեւ Արմէնիայի խմբ-
ագրատունէն :

Տպագրուած է վիէննայի Միլիթար-
եանց տպարանը, մաքուր թղթի վը-
րայ և ունի մեծ ութածալ գիրքով
183+ի Գ. երես :

Գինն է 2 ֆրանկ և 50 սանթիմ :

ԻՍՐԷԷՆ—ԻՄԲԱԳԻՐ

Տ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՄԱՐՍԵՅԼ

Հայերէն արաբերէն Մ. Փորթուգալեանի
Le Francais : François CARRIERE
Imp. M. Schickler, 9, Quai du Canal, Marseille.